

IN MEMORIAM: MOJE SEĆANJE NA PROF. VERU VASIĆ (1948–2023)

Kada ode osoba s kojom ste praktično do juče gotovo svakodnevno komunicirali, razgovarali o najrazličitijim stvarima i temama, toliko je još živa u umu, da se zbiljskost i uspomena stapaju, a nama se čini da je ta osoba još tu s nama, da joj se obraćamo, kao i do sada, i da s njom opet razgovaramo. Neminovnost – u takvoj situaciji, a posebno kad je reč o profesorki Veri Vasić, na čije sam mudre i uvek dobronamerne komentare i savete navikao, ne računajući zapravo da bi tome mogao doći kraj, mnogo pre nego što sam pomišljao.

O profesorki Veri Vasić kao istaknutoj naučnici (i pedagogu) s lingvističkog polja – već je dosta rečeno, u različitim prilikama, uvek s dobrim povodom, od onih koji su je svakako duže i, zasigurno, bolje od mene poznavali. O vrednosti, značaju i uticaju njenih radova, studija, rečnika, najrazličitijih naučnih priloga¹ u aktuelnim lingvističkim tokovima danas mnogo rečitije nego što bih ja umeo govoriti istraživači koji tu literaturu koriste u svojim naučnim poduhvatima, kao i studenti koji iz te literature stiču neophodna znanja za kurseve na studijama ali i za bavljenje naučnim radom, kao i svi oni, ostali, kojima je pitanje jezika i njegove upotrebe ali i zloupotrebe, njegove diskurzivnosti i kontekstualizacije – zanimljivo i profesionalno bitno.

O karijeri profesorke Vasić takođe kompetentnije, i ličnije, mogu govoriti oni koji su s njom radili godinama i decenijama, još od vremena Instituta za lingvistiku iz 70-ih godina, preko Katedre za južnoslovenske jezike 80-ih godina i, konačno, Odseka za srpski jezik i lingvistiku od 90-ih godina pa nadalje, kao i njene

¹ Godine 2013. nekadašnji studenti i doktorandi profesorke Vasić – M. Alanović, J. Dražić, G. Štasni i G. Štrbac, sada kao urednici (i profesori Filozofskoga fakulteta u Novom Sadu), priredili su *Zbornik – u čast Veri Vasić*, koji u naslovu sadrži 3 ključne lekseme – *leksika, gramatika i diskurs* – kao reči-signale onih oblasti (leksikologija i leksikografija, morfosintaksa i analiza diskursa/lingvistika teksta) kojima se Vera Vasić najviše bavila. Tamo će zainteresovana čitateljka ili čitalac naći i potpunu bibliografiju naučnih radova prof. Vere Vasić do 2013. godine. To, međutim, nije i celokupna bibliografija profesorke Vasić, jer je ona i posle 2013. godine mnogo radila i pisala. Uz to, ostala je nezavršena, sačuvana u dokumentima-fragmentima, njena knjiga posvećena istoriji i razvoju pragmatike, pisana u poslednjih desetak godina, o čemu potpisnik ovih redova zna ponešto, budući da je i on radio na tom rukopisu, kao koautor.

saradnice i saradnici sa Ženskih i potom Rodnih studija, odnosno s Odseka za medijske studije, čiji je upravo ona bila prvi koordinator. Istaći ću samo kao crticu i krajnje svedenu ilustraciju onoga šta je za naš Odsek značila profesorka Vasić: teško je nabrojati koje je sve predmete ona držala, koliko je novih kurseva osmislila ne samo na Odseku za srpski jezik nego i na Odseku za medijske studije, koliko je samo vremena bilo potrebno da se sve to isplanira, pripremi, modifikuje, i konačno prilagodi. Još je teže izračunati u koliko je komisija za odbrane završnih radova na svim nivoima studija i na gotovo svim filološkim grupama učestvovala, koliko puta bila mentor i koliko je vremena u to uložila, koliko referata napisala i koliko recenzija uradila, koliko skupova i seminara organizovala. Brojni su saveti koje njene kolege i studenti još pamte, a jedna od slika koja mi ostaje uz sećanje na profesorku Veru jeste zadimljen kabinet (u današnje vreme zvuči kao fantastika) i paklica Drine bez filtera, koja začudo nikome nije smetala ili, ako i jeste, ne bi njoj ili njemu palo na pamet da to primeti. Ili obavezno pranje zuba – čak i na Fakultetu – pre ispijanja kafe! Bodra duha i sa gospodskim (ili ako hoćete – damskim) osećajem za prefinjen humor – klonila se svega bučnog i agresivnog. Tih glas uz britku misao i nužan ali ne nizak minimum znanja (za prelaznu ocenu) i sašaptavanje koliko je ona strog profesor – samo su deo slike o njoj ispredane u studentskom folkloru i deo legende koja se o njoj pripovedala, kao što je slučaj, po pravilu, s najvećim profesorima. Ne čudi što je tako u *Asocijativnom rečniku* kao jedna od zabeleženih reakcija na reč-stimulus „srpski jezik” upravo – Vera Vasić! Kao u svakoj legendi, koja vremenom narasta, istina se nalazila u srcu priče – bila je profesor koji zahteva da se gradivo savlada, znanje pokaže i prema tom znanju ocena zasluži, dosledna i pravedna, prema svima jednaka.

Umesto toga, rekao bih nešto o poslednjih desetak godina, o periodu po odlasku profesorke Vasić u penziju (2012. godine). Kao nastavnika iz učionica Filozofskog fakulteta – profesorku Veru nisam poznavao, upoznao sam je tek na postdiplomskim studijama kada sam izrazio želju da pišem završni rad pod njenim mentorstvom. Od tog vremena počinju naši susreti i razgovori, i od tog vremena ona postaje i moja profesorka, pa potom i mentorka. Ovo kažem zato što sam tek tada zapravo počeo da shvatam neke lingvističke koncepte i teorije, o kojima sam dotad učio i za koje sam smatrao da su mi potpuno poznati i jasni. Stvari naravno nisu bile takve. U susretu s profesorkom Verom shvatio sam da su završene osnovne studije baza – zaista dobar fundament – ali ipak samo baza koju treba dalje i konstantno nadograđivati, oplemenjivati i brusiti, da tek predstoji oblikovanje naučne misli, i pravo, naučno bavljenje jezikom. I tada sam razumeo šta znači biti veliki profesor i pravi mentor. To je bila Vera Vasić.

U nastavi sam sarađivao s njom, kao njen asistent, tek 2 godine, prekratko, ali smo potom narednih 10–11 godina nastavili s našim zajedničkim poslom, kao prividno ravnopravni učesnici, a uistinu baš kao i ranije – s jedne strane profesormentor a s druge – njen učenik. I za ovih desetak godina, priznajem, toliko sam toga naučio a što je, nažalost, samo deo svega onoga što je još trebalo.

A šta je bilo u tih 10 godina? Sačiniću kraći spisak autora i njihovih dela: klasici – Aristotel i njegov *Organon*, *Retorika*, te Platon i više njegovih dijaloga, zatim Porfirije i njegove *Isagoge*, Kvinitilijan i *Obrazovanje govornika*. Tu su Džon Lok i *Esej o ljudskom razumevanju*, Persova *Pragmatika*, Bertrand Rasel i *Problemi filozofije*, *Analiza uma*, *O označavanju*, Murova *Odbrana zdravog razuma* i *Glavni problemi filozofije*, Hajdegerovo – *Biće i vreme*, Huserlova – *Logička istraživanja*, Vitgenštajnovi – *Tractatus logico-philosophicus* i *Filozofska istraživanja*. Potom *Sense & Sensibilia* i *Philosophical Papers* čuvenog, i za modernu pragmatiku ključnog, Džona Ostina. Čitala je Gilberta Rajla, Suzan Stibing itd. itd. Spisak knjiga studenta doktorskih studija filozofije ili nekog filozofa koji piše studiju? Ne, tek deo lektire koju je profesorka Vasić iščitavala po odlasku u penziju radeći na knjizi posvećenoj istoriji pragmatike. Kada joj to nije bilo dosta – okretala se drugim izvorima. Kada ni to nije bivalo dovoljno – uzimala je knjige iz istorije semiotike. Čitala sve od Bahtina, preko Lotmana do Uspenskog. Podrazumeva se: ne samo na srpskom nego i na stranim jezicima. A to je bio samo deo lektire ne računajući drugu ogromnu lingvističku literaturu. Sve to vreme odlikovale su je tri osobine: strast – odgovornost – mera. Neko bi rekao: kako strast i mera idu zajedno? Vrlo lako – kad ste razboriti. Njena strast je bila za lingvističkim istraživanjima, neposustajna radoznalost i kretanje ka još neispitanim lingvističkim poljima, a mera je bila način ponašanja koji ju je krasio kad je stupala u odnose s drugima – bilo da je reč o kolegamicama i kolegama, studentima i studentkinjama, prijateljima. Naposletku, odgovornost. Pre svega prema drugima odnosno za druge! Nikad sebe ne štedeći, uvek je imala vremena za druge. Čak i poslednjih nekoliko godina, kad je išla na terapiju ili u danima kada se oporavljala od nje, nije prestajala da se interesuje za ono što drugi – njeni nekadašnji kandidati i studenti – rade. Nijedanput nije odbila da pročita rad ili knjigu koji bismo joj poslali.² A imala je

² Ovu njenu posvećenost nauci, poslatom tekstu/prilogu/studiji/monografiji/rečniku... i njenim nekadašnjim saradnicima, kolegama, studentima možda najbolje oslikava poslednji pasus „Uvodne reči” *Srpskog rečnika novijih anglicizama* (2021), koji potpisuje sedmočlani autorski tim na čelu s profesorom Tvrtkom Prčićem: „Na kraju, *Srpskog rečnika novijih anglicizama* ne bi bilo bez naše stručne konsultantkinje i mentorke prof. dr Vere Vasić, začetnice i rukovoditeljke izvornog projekta *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih*

više nego moćan (i čvrst) alibi da to ne učini. Na našu sreću, nikada se nije pozvala na njega! Ni u jednom slučaju, ni u jednoj prilici kada bih je molio da nešto prelista, prokomentariše, sugerise – nije to učinila nemarno i nepažljivo. Nikada nije odrađivala obaveze nego im se predano posvećivala, nikada nije bacila oko na tekst nego ga revnosno iščitala. Krajnje pedantno, do poslednje reči i tačke prolazila je kroz štivo i uvek beležila svoje komentare i sugestije. I naravno – svi su uvek bili luicidni i opravdani. Sva slabija mesta i nejasnoće u radu koji bi čitala prof. Vera je uočavala i samo bi kratko zapisivala uz margine, odnosno stavljala u komentare – *ovo bi možda bilo bolje ovako*, ili *preciznije je ako preformulišeš na ovaj način...* ili *pogledaj u vezi s ovim još ove radove, pa to ubaci u tekst...* ili *podigni ovo iz fusnote u osnovni tekst – bitno je...* i tako redom.

Jedan kolega matematičar voli da kaže kako su neke vrednosti – misleći pritom na inteligenciju i dobrotu – „međusobno ortogonalne”. Ništa drugo do geometrijski žargon da se kaže kako pametna osoba ne mora nužno biti i dobar čovek. Stvar svima poznata. Međutim, mislim da kod profesora ta vrsta odnosa ne stoji. Tačnije, kod onih profesora koje nazivamo i doživljavamo uistinu *velikim* ili *pravim*. Mislim da je veliki profesor samo onaj ko dakako poseduje ogromno znanje ali i ko se u svom postupanju prema drugima uvek drži visokih moralnih nečela, ko je nesklon kompromizerstvu i mnogima tako dragoj i bliskoj liniji manjeg otpora. Da bi se postao *veliki profesor* nije dovoljna titula (cincici bi rekli – a Vera Vasić, iako nije bila jedna od njih, verujem da bi se ovog puta složila s njima – kako je lakše danas doći do doktorske titule nego do svedočanstva o svršenoj osnovnoj školi), mora se, uz to, biti i dobar čovek. A Vera Vasić je bila upravo to – saosećajna, dobronamerna, pažljiva i topla, susretljiva, uvek spremna da pomogne drugima – i zato je bila veliki profesor. Svoje ogromno znanje trudila se da podeli sa drugima, sa zapravo svima onima koji su pokazivali naučnu znatiželju i radoznalnost. Podsticala je druge da budu još bolji a svojim savetima i sugestijama im omogućavala da se lakše kreću kroz različite oblasti nauke o jeziku. Pri tome, nikada nije gubila iz vida ni činjenicu – koju mnogi od nas zanemaruju – da profesor mora imati jasan stav i odnos prema javnom i opštem dobru. Uprkos

anglicizama, kao i inicijatorke njegovog osavremenjenog nastavka. Kroz sve godine naše saradnje, Verini diskretni, dobronamerni, konstruktivni i precizni saveti otkrivali su nam, i još uvek nam otkrivaju, mnoge tajne leksikografije i lingvistike uopšte, i pomagali su nam, i još uvek nam pomažu, u razrešavanju brojnih teorijskih, metodoloških i praktičnih nedoumica. Bez Profesorke Vere i njene vere u sve nas ne bi bilo ni ovog autorskog tima, ni rezultata našeg skoro četvorogodišnjeg rada na SRNA. Draga Vera, na svemu što ste učinili, i još uvek činite, za sve nas – veliko Vam hvala!”

bolesti, interesovala se za ono što je smatrala da je korisno za sve ili barem većinu članova zajednice. Često mi je slala peticije, o kojima ja nisam ništa dotad čuo, pokazujući svojim primerom šta znači biti do kraja društveno angažovan i posvećen, ne skrivajući zebnju i strah u šta se kao društvo polako pretvaramo. Nimalo joj se nisu sviđali obrisi budućnosti što se nazire, a u kojoj njene sestričine Tatjana i Nataša, a posebno njeni unuci Anja, Igor i Stefan treba da žive.

I tu je kraj...

Za svoga života profesorka Vera je pročitala toliko toga da je popis nemoguće načiniti. Ipak, znamo da su poslednji tekstovi koje je čitala (ili su joj ih čitali), dok je ležala na bolničkoj postelji, bila pisma što su svojoj nani napisala Tatjanina i Natašina deca – njeni Anja, Stefan i Igor. Mislim, i verujem da sam u pravu, da joj je srce bilo puno kad ih je čitala, jer se opet mogla uveriti kakve divne unuke ima. Bila je ponosna na sve članove svoje porodice, na svoju sestru Tamaru, na Tatjanu i Natašu i njihove supruge, ali posebno na troje najmlađih. S dobrim razlogom! Bila je uvek njihov zaštitnik a oni su bili njena sigurna luka, u kojoj bi tražila odmor i utehu od svega što ju je tištilo, i njena najdraža i najlepša satisfakcija. A za nas, ostale, koleginice i kolege, prijatelje i poznanike – bila je retka privilegija i velika čast što smo je imali kao jedinstvenog profesora, divnog mentora, iskrenog prijatelja i mnogo više od toga. I stoga sećanje na nju ne može nikada izbledeti. Završiću upravo Anjinim, Igorovim i Stefanovim rečima: „Jedan život se ugasio, ali je za sobom ostavio toliko ljubavi, uspomena i sećanja koji će uvek osvetljavati naše živote”.

Draga profesorka Vera, hvala Vam na svemu!

Strahinja Stepanov

